

DE VRIJE GEDACHTE

Redacteur: J.G. Rausch - Red. secretaris: J.J. de Klepper
Redactie-adres: POSTBUS 1087 ROTTERDAM

1e jaargang no. 1 FEBRUARI 1970

AAN ONZE LEDEN EN LEZERS

Met ingang van dit nummer verschijnt ons maandblad in een nieuwe vorm en met een nieuwe naam. De gestadige groei van onze vereniging heeft het H.B. een sinds lang ook en vooral door de leden gekoesterde wens - een gedrukt orgaan - zij het voorlopig nog in bescheiden vorm, doen verwezenlijken. De voordelen van de nieuwe vorm zijn tweërlei: de leesbaarheid wordt vergroot (een voordeel vooral voor oudere lezers) en de redactie krijgt wat meer ruimte en mogelijkheden. Het drukprocédé - offsetdruk - biedt de redactie de gelegenheid, onder andere door gebruik te maken van de grote bekwaamheden van ons Amsterdamse H.B. lid Ben Heytze, een zeer levende en moderne typografie te hanteren. Van begin af aan, want wij verwachten, dat de groei van onze vereniging zich verder zal voortzetten en dat wij daardoor binnen afzienbare tijd de omvang van het blad zullen vergroten.

Het ligt voor de hand, dat het H.B. bij het nemen van het principe-besluit het orgaan gedrukt te laten verschijnen, zich onthouden heeft van een discussie over de frequentie van het verschijnen. H.B. en redactie zijn van oordeel, dat deze vraag pas in een later stadium aan de orde komt. Uitbreiding van de omvang van het orgaan geniet prioriteit tegenover de vraag of van een maandelijks naar een veertiendaagse verschijning moet worden overgegaan.

Aan de keuze van de nieuwe naam van het blad - "De Vrije Gedachte" - liggen meerdere overwegingen ten grondslag. Bij het omzetten van de oude naam "De Dageraad" in "De Vrije Gedachte" na ons eeuwfeest, hebben wij wellicht ons er te weinig rekenschap van gegeven, dat onze eigen middelen te zwak en de weerstand van de grote meerderheid van de publiciteitsmedia te groot waren om er in te slagen de gedurende een eeuw ingeburgerde naam De Dageraad in het bewustzijn van zeer velen door De Vrije Gedachte te vervangen. Daardoor is - naar ons bij herhaling is gebleken - bij tal van vrijdenkers en radicale humanisten de gedachte ontstaan, dat onze vereniging met haar lange en strijd bare geschiedenis niet langer zou bestaan. Daarin is sinds wij over 3 uur radio-zendtijd per jaar beschikken, verandering gekomen. Vooral voor jonge mensen, die "De Dageraad" niet gekend hebben, is "De Vrije Gedachte" een begrip geworden, terwijl de meeste ouderen er zo langzamerhand wel achter zijn gekomen, dat ze met de oude Dageraad te doen hebben. Uiteraard gemoderniseerd, met het hanteren van een taalgebruik en van begrippen van deze tijd, maar niettemin met handhaving van onze beste tradities.

Het ligt in de bedoeling ons blad in zijn nieuwe gedaante aan enige progressieve boekhandels voor de losse-nummer-verkoop aan te bieden. Het H.B. was van oordeel, dat daarvoor de naam "Rede" minder geschikt is. Belangstellenden zullen eerder naar een blad "De Vrije Gedachte" grijpen, omdat ze kunnen vermoeden, dat ze met het orgaan van de vereniging van die naam te doen hebben, die ze van de radio-uitzendingen kennen.

H.B. en redactie zijn daarbij van mening, dat, door het tijdstip waarop onze uitzendingen plaatsvinden regelmatig te publiceren er een soort geheugensteuntje ontstaat terwijl bovendien naar bevinden gegevens over de inleider kunnen worden gepubliceerd. Uiteraard blijft de rubriek "Leven in de brouwerij" gehandhaafd.

Leden en sympathiserenden zullen zonder meer begrippen, dat door extra financiële bijdragen, resp. door zich bij onze vereniging aan te sluiten, het tempo, waarin wij onze plannen willen verwezenlijken kan worden opgevoerd, zodat we de voorlichting kunnen verbeteren en de onderlinge band kunnen aanhalen.

H.B. en redactie De Vrije Gedachte.

VRIJDENKERS STELEN DE SHOW II

In het vorige nummer van ons blad (toen nog "Rede"), maakte ik opmerkzaam op de T.V.-uitzendingen, voorheen van de N.T.S., onder de titel "Denkbeeld" en thans van de N.O.S. onder de titel "Zienswijze", waarin een groep mensen over een vooraf aangekondigd onderwerp van "geestelijke" aard discussiëren. Deze discussies zijn voor ons in het bijzonder interessant als er een vrijdenker voor is uitgenodigd. Ik ging toen nader in op de N.T.S.-uitzending van 18 februari 1969 o-

ver het bidden, waarin Frits Kief de vrijdenkers vertegenwoordigde en de liberaal-joodse rabbijn Soetendorp de mist in liet gaan.

Thans laat ik de N.O.S.-uitzending "Zienswijze" van 26 oktober j.l. de revue passeren. Deze ging over het thema "Heeft de mens een ziel?" Het "panel" bestond toen uit een spiritist, een adventist i.c. een dominee, een boeddhist en een vrijdenker. Deze laatste was de heer A. Volkert, totnutoe een onbekende voor ons, maar dat zal wel veranderen. Hij is student en dus nog jong, zijn studievak is psychologie. Bovendien was er een "publiek" van vijf mensen, om aan het panel vragen te stellen.

De heer Volkert is buiten verhouding veel aan het woord geweest en het lijkt mij daarom het beste als ik zijn opvatting aaneengeschaafd weergeef, zonder de onderbrekingen door het publiek of de presentator. Zijn vertrekpunt voor het beantwoorden van de gestelde vraag was zo: "Er is geen enkele aanwijzing in de wetenschappen die isolering van 'iets' binnen het menselijk organisme rechtvaardigt. Er valt wat dit betreft, niet zinvol te praten, te denken of te toetsen. Er is geen reden een ziel te veronderstellen; er is wel reden het bestaan van een ziel niet te veronderstellen. D.w.z. er is geen antwoord mogelijk op de vraag of de ziel bestaat, met de middelen die we hebben. Al de bruikbare kennis die we hebben, is gekomen door onze ervaring met de werkelijkheid, de waarneembare werkelijkheid. En alle woorden die bruikbaar zijn ter beoging van een doel, zijn aan die werkelijkheid ontleend."

De vraag "heeft de mens een ziel?" onttrekt zich aan die mogelijkheden. Over de ziel kunnen we niets stellen wat toetsbaar, wat verifieerbaar is. Het woord "ziel" is alleen maar een woord en heeft geen betekenis in de werkelijkheid. Er is niets waarnaar we kunnen verwijzen. Het verschil met het woord "mens" in dit opzicht, dat er geen mogelijkheden bestaan om het te betrekken op de werkelijkheid, waardoor de vraag dus de zin verliest. Daardoor zou eigenlijk de vraag gesteld kunnen worden, of dit nog wel een vraag is?

Woorden als "bewustzijn", "emotie" en "wil" zijn van dezelfde aard als "ziel", d.w.z. ze suggereren iets te beschrijven, de naam voor iets te zijn, maar dat is niet zo, het zijn niet meer dan woorden, maar we kunnen wel een afspraak maken dat we ze aan een of ander bepaald proces verbinden. Maar met het woord "ziel" - evenals b.v. met "God" - kunnen we dat niet; ze kunnen in zoveel betekenissen worden gebruikt, dat er geen mogelijkheid is ze te toetsen aan de werkelijkheid. Dat houdt in, dat er geen gesprek over mogelijk is. "God" en "ziel" zijn ongrijpbare woorden.

De wetenschap is, zei Volkert voorts, een methode om kennis te verwerven en totnutoe de enige betrouwbare en efficiënte methode. De wetenschap ergens verantwoordelijk voor te stellen, is nonsens. Het falen van de wetenschap is in wezen het falen van de mensen, die de wetenschap beoefenen.

Over paranormale verschijnselen, die hier natuurlijk ook te berde werden gebracht: Volkert is voorzitter van een studiecencentrum voor experimentele parapsychologie en is tot de conclusie gekomen dat er geen enkel bewijs in de werkelijkheid bestaat voor het bestaan van die verschijnselen. D.w.z. er is geen enkele keer aangetoond dat die verschijnselen voorkomen. Criteria, b.v. dat ze verifieerbaar en naar willekeur herhaalbaar zijn, zijn er niet bij.

De fout ligt z.i. in de vraagstelling. Men heeft b.v. een aardige methologie voor de telepathie opgezet om dit begrip te toetsen, maar deze was gebaseerd op het begrip telepathie. Het woord telepathie impliceert (=bevat) reeds een verklaring en dat vervalst de gehele discussie erover. Dat is ook het geval met het woord "ziel" als het parapsychologisch wordt opgevat.

Als het erop gaat lijken, dat de boeddhist in zijn conclusie overeenstemt met de heer Volkert, zegt deze laatste dat deze overeenkomst slechts schijnbaar is. Het gaat om de methode, waarmee men tot een resultaat komt. Die methode kan ook toegepast worden op andere vraagstellingen en daarin baseert de boeddhist zich op de uitspraken van Boeddha. Dat is de "werkelijkheid" van de boeddhist en die methode lijkt hem (Volkert) ondeugdelijk. Zijn doelstelling is, te komen tot een mogelijkheid om nieuwe feiten te ontdekken en tot een wetenschappelijke aanpak. Het valt niet te ontkennen, dat veel mensen zich kunnen verstrooien met woorden die op zichzelf niet zinvol zijn. Het sociale aspect, met name dat van de communicatie, is hier zeer belangrijk.

Naar aanleiding van het gehakketak over de bijbel tussen een mevrouw uit het publiek en de adventisten-dominee merkt Volkert op, dat hij met verbazing heeft geluisterd naar de klak-

keloosheid en de kritiekloosheid, waarmee men zich baseert op de uitspraken in de bijbel. Als mijn informatie correct is, zegt hij, is de bijbel tot stand gekomen naar een aantal mondelinge overleveringen. Men heeft bewezen, hoe betrouwbaar mondelinge overleveringen zijn door een eenvoudig verhaaltje te laten doorvertellen door een tiental mensen achter elkaar, waarbij aan het eind een volkomen ander verhaal bleek te zijn ontstaan. Hier werd de heer V. echter door de presentator onderbroken, omdat hij van het onderwerp afweek.

Tegen het einde van de uitzending ontspon zich een discussie tussen de spiritist en een interpellant uit het publiek, die beiden uitgingen van de juistheid van de spiritistische veronderstellingen al vond de interpellant, dat er te weinig gezegd wordt, wat er nu precies met de ziel gebeurt, of zij kort of lang leeft en wat dat allemaal inhoudt. En dan krijgt Volkert het woord voor een laatste opmerking, waarin hij dat wat zo juist gezegd is, als abracadabra bestempelt. De spiritist noemt de ziel een entiteit met een opbouwende functie, maar dat op zichzelf is ook weer niet toetsbaar. Enkel maar stellingen, die niet verbindbaar zijn met de werkelijkheid en daardoor vervalt het geheel.

Als antwoord op een interruptie van de spiritist dat hij (V.) slechts zich beperkt tot dat wat reeds bekend is, terwijl de wetenschap juist gezocht heeft naar wat nog niet bekend is, herhaalt V. dat het juist daarom van belang is, na te gaan, welke methode het meest geëigend en werkzaam is om tot eventuele antwoorden te leiden. Maar dan is het einde van de uitzending daar en maakt de presentator een einde aan de discussie.

Het is tenslotte opmerkelijk, hoezeer de uitspraken van de heer V. in overeenstemming zijn met die uit het boekje "Wat kunnen wij weten" van Dr. G.A. van Klinkenberg, dat ik onder "Lectuurtips" in het laatste nummer van "Rede" besprak.

Voor wie de besproken uitzendingen, die met Frits Kief en die met Volkert, heeft gezien, is het duidelijk dat de vrijdenkersmeningen in deze discussies werkten als een steen in een eendenvijver. Of de mensen erdoor wakker geschud worden, is moeilijk na te gaan, maar op den duur zal de werking van zulke onconventionele meningen zeker verder en dieper doordringen.

R.

LEVENDE FOSSIELEN VI

"Geloofsgenoten. Wie van ons heeft zich de laatste jaren niet geërgerd aan de radio en de T.V., waarop wij konden horen en zien, hoe kerkelijke wetten als overbodige en onbruikbare ballast overboord werden geworpen met het gevolg dat aanrandingen, moord, inbraak, straatterreur, zedendelicten, abortus en dergelijke legio zijn..... Denken wij er wel bij na, dat door lid te zijn van een der omroepverenigingen wij met onze gelden hun de mogelijkheid schepden via radio en T.V. hun verderfelijke invloed uit te oefenen onder de jeugd, waarvoor wij ouderen de verantwoording dragen?.....

.....Wee degene die ergernis geeft, zegt Christus, maar eveneens weten wij uit de H. Schrift dat God door de ontucht het gehele Romeinse rijk, Sodomma en Gomorha en tijdens de zondvloed alles en ieder die zich tegen Zijn Wil verzette, vernietigde. Doen wij niet verstandiger, ons te scharen achter hen, die, evenals Noë en de zijnen, God willen blijven dienen en door Zijn Geboden te onderhouden de wereld te verbeteren?.....

.....U wilt toch niet achterblijven nu niet alleen het geluk van uzelf, maar vooral dat van uw kinderen op het spel staat? Doe mee en tracht hierdoor te herstellen het vele, dat door radio en T.V. kapot gemaakt is. Geeft goede priesters een kans en ons allen het geluk weer te kunnen luisteren naar het goede, dat ze ons te zeggen hebben"......

Bovenstaande citaten zijn ontleend aan een gestencild pamflet, uitgaande van Louis Knuvelde, aanvoerder van het ultra-behoudende roomse Michaëlslegioen en strekkende om aan te sporen tot aansluiting bij een nieuwe "Nederlandse Radio- en Televisiestichting" (N.R.T.), die het gif, dat men name de K.R.O. in de huiskamers brengt, met haar tegengif wil bestrijden.

Wie iets meer over deze meneer Knuvelde en zijn legioen wil weten, raad ik aan het eerste stukje te lezen van het boekje "Met innige groetjes van Onze Lieve Heer" dat onder "Lectuurtips" in dit nummer is besproken.

R.

Aan niets twijfelen is het zekerste middel om nooit iets te weten.

MULTATULI, DE ANTI-KOLONIALIST

Op 2 maart a.s. zal het honderdvijftig jaar geleden zijn dat Multatuli als Eduard Douwes Dekker te Amsterdam werd geboren. Als ik mij niet vergis, is de laatste jaren de belangstelling voor hem enigszins verflauwd. Na de herdenking van het honderdjarig bestaan van de "Max Havelaar" in 1960, die door velerlei activiteiten onder de aandacht van het publiek werd gebracht, hebben we niet veel meer over hem gehoord. Aan het feit, dat hij tachtig jaar geleden stierf (19 februari 1967) is maar amper aandacht besteed (zie echter "Rede" van maart 1967). De herdenking van zijn 150e geboortedag zal waarschijnlijk ook weer op bescheiden voet geschieden.

De vraag of Multatuli de moderne mensen nog aanspreekt, kan zowel ontkennend als bevestigend worden beantwoord. Het ligt er maar aan, wie of wat men bedoelt met "moderne mensen". Er zal wel altijd een betrekkelijk kleine kring belangstellenden blijven, die de grote doorbreker van de negentiende-eeuwse Nederlandse huiskakenheid zal blijven lezen en bestuderen. Nog in 1967 promoveerde de heer (inmiddels Prof. Dr.) A. L. Sötemann tot doctor in de letteren op een proefschrift over de structuur van de "Max Havelaar", Multatuli's eerste en meest beroemde werk. Vanuit deze groep zullen telkens weer personen te voorschijn komen, die in ruimere kring belangstelling voor hun studie-object weten te wekken, zoals dat vóór de oorlog door schrijvers als Ter Braak en Du Perron en na de oorlog door o.a. Stuiveling, Spigt en Ett is gedaan. In vrijdenkerskringen zal de naam van deze grote voorloper en voorganger zeker nooit worden vergeten, al zal de kennis omtrent zijn werk en zijn persoon niet altijd evenredig blijken aan zijn bekendheid.

In onze dagen, nu de laatste resten van het volledige kolonialisme o.a. de Portugese "bezzittingen" in Afrika en Indonesië als museumstukken aandoen, die liefst zo spoedig mogelijk moeten verdwijnen, maar nog door bloedige terreur gehandhaafd worden, lijkt het gepast, de rol van Multatuli als de allereerste Nederlandse anti-kolonialist onder de aandacht te brengen.

"Max Havelaar" is in wezen één groot anti-koloniaal pamflet, niet slechts omdat Multatuli opkwam tegen de knevelarijen door de inheemse regent begaan en de onverschilligheid waarmee zijn Nederlandse superieuren daar tegenover stonden, maar ook om de eis tot erkenning als mens van de Javanen. Zeker, het verhaal van Saïdjah en Adinda is sterk geromantiseerd, maar hij beschouwt deze "inlanders" als volwaardige mensen en al zijn de gevoelens die hij hun toeschrijft sterk vereuropeaaniseerd, dat spreekt des te meer voor de innerlijke gelijkstelling van deze mensen met hemzelf. En dan komt in dat verhaal die beruchte zinsnede voor over "een dorp dat veroverd was door het Nederlandse leger en dus in brand stond". Het Vietnamese Song My is slechts een zoveelste herhaling van dezelfde soort gruwelen (hetgeen ze natuurlijk niet minder gruwelijk maakt). Overigens heeft Multatuli dat woordje "dus" later nog uitvoerig toegelicht in Ideeën 304 en 1066. In dat laatste Idee veroordeelt hij op scherpe toon de koloniale oorlog in Atjeh, die toen pas begonnen was. Hieruit blijkt wel, dat we overal in zijn werk het anti-kolonialisme kunnen tegenkomen.

Maar in een drietal van zijn geschriften na de "Max Havelaar" is zijn anti-kolonialisme het hoofdmotief. Dat zijn: "Wijs mij de plaats waar ik gezaaid heb" (1861), "Over Vrije Arbeid" (1862) en "Nog eens vrije arbeid" (1870). Het is niet de bedoeling en ook niet doenlijk de inhoud van deze geschriften (één brochure en twee boeken van geringe omvang) hier zelfs maar in de kern weer te geven. Die inhoud is trouwens ook al-

lang niet aktueel meer. Maar wèl aktueel is het voortdurend streven, de Javaan te doen erkennen als een mens, gelijk aan ons:

"Want die Javanen (slachtoffers van een bandjir R.) waren mensen..... zij voelden, hoopten, vreesden als wij, hadden aanspraak op levensgeluk als wij....." ("Wijs mij de plaats.....") De Javaan, zegt hij, wordt bestolen, bedrogen, tot niet-of weinig betaalde arbeid verplicht. Dat is onrecht en dat onrecht dient ongedaan te worden gemaakt. Zo de conclusie uit "Nog eens vrije arbeid": "Besteel de Javaan niet, plunder hem niet, dan zal over enige tijd blijken of hij vrijwillig arbeiden wil..... ik geloof: Ja!..... Waarlijk dan zal ook de beschaving zich niet laten wachten en haar zou ik - elders niet minder dan op Java, met vreugd verwelkomen, al bracht ze voor Nederland het verlies mede van het prachtig Insulinde, Want boven Vaderland staat de Mensheid!"

De man die dat, nu een eeuw geleden neerschreef, was een moedig man. Zelfs het zinspelen op de mogelijkheid dat we onze "bezittingen" eens zouden kwijt raken, was toen een rust-verstorend bedrijf en in zijn uitwerking op de "gevestigde orde" (toen heel wat machtiger nog dan nu) gelijk te stellen met de uitwerking van het betogen dat de monarchie een verouderde instelling is, die men zo spoedig mogelijk behoorde op te ruimen op de conservatieven van onze dagen. Maar zelfs voor de meer vooruitstrevende van zijn tijd waren Multatuli's uitspraken in deze geest moeilijk te verteren.

"Multatuli" en "Multatuliaan" waren destijds woorden, in gevoelswaarde gelijk te stellen met "langharig, werkschuw tuig" van thans. Het strekt Multatuli tot eer zo lang vooruit de noodzaak van het verdwijnen van het kolonialisme te hebben ingezien. Hij heeft gelijk gekregen. En hoe!

G.O.

Geen rampen zijn lichter te dragen, dan de rampen van een buurman.

HET PAROOL EN HET VIETNAM-TRIBUNAAAL

Dat Amerikaanse militairen zich schuldig hebben gemaakt aan uitmoording van kinderen, vrouwen en oude mannen van een Vietnamees dorp, kan nu niet meer worden geloofend, zelfs niet door de felste voorspreker van de Amerikaanse politiek. De Amerikaanse pers verheimelijkt het trouwens geenszins. Men behoeft maar b.v. de gruwelijke foto's te zien in een toch zeker niet als "links" te beschouwen blad als "Life" (19 januari j.l.)

Toch behoefde men niet verrast te zijn over deze collectieve misdaad, vooral niet als men zich als "links" beschouwt. Men kon het weten uit het verslag van de zittingen van het Vietnam-tribunaal, die begin 1967 onder voorzitterschap van de bekende Franse schrijver-filosof Jean-Paul Sartre in Stockholm plaats vonden. Maar zelfs de niet-uitgesproken pro-Amerikaanse pers heeft, voor zover zij aandacht aan dat tribunaal schonk, niet nagelaten om van het begin af aan, de bevoegdheid en de onpartijdigheid ervan in twijfel te trekken.

Achteraf bekeken, blijken de gegevens die het tribunaal openbaar maakte, met de feiten te kloppen: er is vermoord en mishandeld in Vietnam door U.S.A.-militairen en de veronderstelling dat Song-My niet een alleenstaand geval is, lijkt nu meer dan een bloot vermoeden.

Dat het Vietnam-tribunaal gelijk gehad heeft, is bevestigend in een T.V.-uitzending "Hier en nu" van de N.C.R.V. en deze uitzending, inclusief een gesprek met Sartre, is uitvoerig besproken in "Trouw" van 23 en 24 december j.l.

Wel vreemd steekt hiertegen af de houding van het blad als "Het Parool". Ons lid, de heer S. te L. zond op 9 december j.l. een "ingezonden stuk" aan genoemd blad, waarin hij het gelijk-achteraf van het Vietnam-tribunaal signaleerde en ervoor pleitte nu ook de resultaten van "Stockholm" volledig openbaar te maken. De redactie van "Het Parool" antwoordde dat zij het Vietnam-tribunaal niet als een objectieve en tot oordelen bevoegde instantie beschouwt en vond het niet nodig op haar - sterk bekorte en gekleurde - verslag van 1967 terug te komen, nu de Amerikanen voldoende publiciteit geven aan hun eigen oorlogsmisdaden. De heer S. berustte niet in deze afwijzing en trachtte tot tweemaal toe zijn stuk toch geplaatst te krijgen, de laatste keer met verwijzing naar het inmiddels in "Trouw" verschenen verslag van de N.C.R.V.-uitzending, maar vergeefs. In zijn laatste brief kwam hij tot de conclusie dat het uit het verzet voortgekomen dagblad "Het Parool" verworden is tot een wat nettere "Telegraaf". Een paar dagen later zegde hij, als consequentie van deze mening zijn abonnement op "Het Parool" op.

Het lijkt mij nodig, dit geval te signaleren opdat ieder zal weten, hoe onpartijdig de voorlichting is, die men van een bepaald blad mag verwachten. En opdat wie dat blad toch wil blijven lezen, bij voorbaat de zwart-wit-visie ervan in zijn appreciatie van het nieuws uit zijn krant kan verdisconteren.

R.

PETER KROPOTKIN

Op onze kaderdag over radikaal-humanisme (14 december j.l.) kwam ook even de naam van Roel van Duyn ter sprake. Hoewel de talrijke punten van deze dag nog verder zullen worden uitgewerkt en er hopelijk een nieuw strijdprogramma uit zal voortvloeien, menen wij er goed aan te doen even op Roel van Duyn terug te komen, echter niet op zijn persoon maar op het door hem geschreven boek: de boodschap van een wijze kabouter.

Dit boek is een beschouwing over het politieke en filosofische werk van Peter Kropotkin en in de Gids nr. 8 is een fragment van dit boek gepubliceerd. Bepaalde opvattingen van Kropotkin zijn nog zo modern (of weer modern) dat wij hieruit zeker kunnen putten voor ons radikaal-humanisme.

Kropotkin vindt de structuur van de kapitalistische maatschappij autoritair omdat een kleine groep regeerders, samengesteld uit vertegenwoordigers van kapitaalbelangen, het nationale beleid bepalen voor miljoenen mensen, die weinig controle kunnen uitoefenen omdat de machtsmiddelen hiertoe ontbreken. Deze opmerking is zeker nog van kracht in onze tijd, gezien de geringe invloed van ons parlement. Ook blijkt dit uit de drang van de jeugd naar buiten-parlementaire actie.

Volgens Roel van Duyn wordt er nog al eens op gewezen, dat gezag noodzakelijk is, anders ontstaat er chaos. Volgens Van Duyn is deze redenering moeilijk houdbaar.

De huidige chaos in de wereld is toch zeker niet te wijten aan een tekort aan gezag. Integendeel. Het gezag en de macht berusten o.a. bij de Ver. Staten, de Sowjet-Unie en de directies van grote wapenfabrieken en andere agressieve industrieën.

Het gezag bedreigt ons en maakt misbruik van de autoritaire organisatie van onze maatschappij. De goedgelovigheid van de mens berust op een aanleg voor een hiërarchische opbouw van zijn samenleving.

De mens kenmerkt zich door een irrationele angst en deze angst is een van de oorzaken van de goedgelovigheid der massa tegenover het gezag. Van Duyn schrijft verder dat we om hiervan geen slachtoffer te worden zo rationeel moeten zijn, de behoefte aan vrijheid te bevredigen door een anti-autoritair maatschappij te scheppen.

In dit door de Gids gepubliceerde fragment van Roel van Duyn's boek staan nog diverse opmerkingen die ons als vrijdenkers, dus rationeel-humanisten ter harte gaan, doch het artikel is te lang (18 kolommen) om geheel te citeren. Toevallig stond er ook in Vrij Nederland een interview met de schrijver A. den Doollaard waarin hij ook het boek van Roel van Duyn aanprijst als een zeer wijs boek.

Den Doollaard noemt zichzelf pacifistisch anarchist en pleit voor een democratie van onderop. Zijn beginsel is dat de krachten die nu op onderlinge vernietiging zijn gericht moeten worden omgebogen tot de opvatting van Kropotkin over het wederkerig dienstbetoon.

Wij menen dat de opvattingen van Roel van Duyn ook nuttig kunnen zijn voor onze standpunthepaling inzake het radikale humanisme.

J. J. de Kl.

EEN AANVULLING

In het dubbele artikel over Jean Rostand in het december nummer van "Rede" heb ik geschreven, dat deze Franse bioloog en popularisator niet in de laatste -volledige- druk van de grote, 18 delige Winkler Prins Encyclopedie werd genoemd en ook niet in een van de drie op dat werk verschenen supplementen. Van de Winkler Prins-redactie ontvingen wij een schrijven, waarin dat wordt toegegeven, maar, zegt men, de opzet van de supplementen leent zich niet voor het opnemen van "vergeten" trefwoorden. In de zevende druk van de grote Winkler Prins, die thans wordt uitgegeven, zal Rostand wèl worden behandeld. Tevens wijst deze brief erop, dat Jean Rostand wel reeds voorkomt in de van 1956 tot 1960 uitgegeven tiendelige Algemene Winkler Prins en wel in deze vorm:

"ROSTAND, Jean, Fr. bioloog en moralist, zoon van Edmond R. (Parijs, 30-10-1894) Aan de geschiedenis van de biologie en zijn studie van de insecten ontleende hij zijn beschouwingen over de mens, speciaal over de erfelijkheid en wist deze gedachten in verfijnde vorm te uiten."

Een beknopte bibliografie sluit hierop aan. Wij zijn de W.P.-redactie uiteraard dankbaar voor de op ons artikel gegeven rectificatie en nemen deze gaarne op.

De roeping van de mens is mens te zijn.

Misschien is niets geheel waar, en zelfs dát niet.

Wie tevreden is over zijn arbeid, heeft reden van ontevredenheid over zijn tevredenheid.

Voor deze gelegenheid een foto van onze redacteur J.G. Rausch, als debater op onze landelijke bijeenkomst van 14 december j.l. te Amsterdam. Rausch was redacteur van REDE, die zijn 7de jaargang in zou gaan. Daarvoor had hij de redactie van "Bevrijdend Denken" en "De Vrijdenker". Daarnaast is hij voorzitter van onze landelijke vereniging en voorzitter van de afdeling Utrecht.

LECTUURTIPS

GODS GRONDPERSONEEL. De grote kunst van een interviewer is, de mensen vrij te laten praten en slechts zo nu en dan, door een korte vraag of een interruptie, weer iets meer uit hun tent te lokken. Guus Dijkhuizen, de man van het blad "Gandalf" en ook van de bloemlezing daaruit "met innige groetjes van Hor-moontje" (u weet wel) heeft zo pas een bundel interviews uitgegeven met mensen van allerlei godsdienstige en religieuze groepen, vaak de leiders of vooraanstaande personen ervan en deze bundel betiteld "MET INNIGE GROETJES VAN ONZE LIEVE HEER" -met als ondertitel: "Gesprekken met mensen van Gods voorlichtingsdienst" (Uitgave Arbeiderspers, 201 blz. f 9.50). Hij geeft daarin blijk de bovenbedoelde kunst uitstekend te verstaan en zo is een -schijnbaar onopzettelijk- amusant boekje ontstaan, waarin nieuwsgierigen naar deze materie, stof voor enkele aangename uren kunnen vinden.

Het is wel een heel bonte en ook wat willekeurige verzameling, die hij ons presenteert, figuren die we gewend zijn ernstig te nemen - dominee Buskes, pater Vrijburg, opperrabbijn Schuster, de Leger-des-Heils-majoor Bosschardt b.v. - naast anderen, min of meer religieuze randfiguren, zoals Mien-van-God-Lou, Louis Knuvelder van het Michaëlslegioen, de Maas-trichtse giechelende, maar toch moderniserende nonnetjes en tenslotte lieden, die toch wel echt knods zijn, zoals die juffrouw die verschijningen ziet van Maria, Vrouwe van Alle Volkeren en die aanhangster is van "tegenpaus" Clemens XV, alias Michel Collin (geen touw aan vast te knopen).

Sommigen laat Dijkhuizen maar aanpraten, met anderen voert hij echt wel wat discussie, waarin hij door zijn schijnbaar onschuldige vragen hen ertoe brengt de toch wel erg wankele gronden van hun geloof bloot te geven, zo b.v. Ds. Buskes, majoor Bosschardt. Anderen ontmaskeren zich al pratende vanzelf, Dat geldt b.v. van de spiritisten, Mazdaznan-aanhangers (goed gek), twee soorten rozekruizers (idem-dito) en Odd-fellows (mannelijke en vrouwelijke), die maar amper religieus blijken maar vooral zoeken in het ceremoniële. Wat ik wel miste, zijn een paar gebedsgenezers.

Dijkhuizen beweert dat hij geen satire of schotschrift heeft geschreven maar geeft wel toe, dat niets zo relativerend werkt als de door hem naast elkander gezette "zekerheden" van zijn geïnterviewden. Daardoor is het ook voor ons een, zoals Dijkhuizen het zelf noemt, "aardig boek".

R.

Vrijdenkers Radio Omroep "DE VRIJE GEDACHTE"

Radio-uitzendingen:

13 februari 1970 Charles van Oostrom
"DE GESCHIEDENIS VAN HET LEVEN"
27 februari 1970 Henry A. Ett over
MULTATULI 150 JAAR GELEDEN GEBOREN.
Zondag
15 februari 1970 T.V. Frits Kief in de uitzending "Zienswijze".
Onderwerp: "WAAROM GELOOFT MEN"

Alle gegevens van de afdelingsbijeenkomst naar Postbus 1087 - Rotterdam.

**zwart
op wit**

**zwart
OP WIT**

**zwart
8 WIT**

ZWART OP WIT

De opzet van Zwart op Wit is om alle op- en aanmerkingen naar aanleiding van ons blad en radio-lezingen op te nemen.

Voorheen verscheen het als bijvoegsel bij REDE; in ons nieuw orgaan moeten we uitproberen hoeveel ruimte we hebben. Dus deze keer vindt u geen gegevens.

Laat u in geen geval afhouden van uw reacties op te sturen. Postbus 1087 Rotterdam.

Ook de verantwoording van de STEUN EN PROPAGANDA-FONDOS is niet aanwezig. Het giro-nummer van onze penningmeester is nog steeds 27 45 51 te Dieren.

Wilt u inlichtingen over organisatie-contributie-donatie-ondersteuning Vrijdenkers Radio Omroep "De Vrije Gedachte" enz. enz., even een berichtje naar het secretariaat: Postbus 1087 Rotterdam.

LEVEN in de BROUWERIJ

Afdeling Den Haag secr. P.J. Tuk, Huijgenstraat 10.

22 februari 1970, Spreker: Fries de Vries
Onderwerp "UNIVERSITEIT IN OPSTAND"

22 maart 1970, Spreker: M. Paulissen
Onderwerp: "REVOLUTIE ZONDER BLOED"

Bijeenkomsten worden gehouden in de bovenzaal van het "Humanistisch Centrum" - Laan Copes van Cattenburgh 72.

AANVANG HALF ELF.

* * *

Afdeling Rotterdam secr. B. van Mourik, Schiltmanstraat 22.

8 februari 1970, Gespreksochtend
ERNST EN HUMOR IN DE STRIJD TEGEN HET DOGMATISME. Charles van Oostrom.

1 maart 1970, HERINNERING GEBOORTEDAG VAN MULTATULI 150 JAAR GELEDEN. Spreker: Henri A. Ett.

Bijeenkomsten worden gehouden Vondelweg 22 HJG-gebouw
AANVANG 10.30 UUR.

5 maart 1970 Gespreksavond in de Blazoenstraat 11 (school-gebouw 1e etage)

AANVANG 8 UUR.

* * *

Afdeling Amsterdam - secr.: Postbus 893, Amsterdam

8 februari

1 maart

22 maart

bijeenkomsten in de zaal van "Krasnapolsky",
Dam 9,

AANVANG 10.30 UUR

* * *

Afdeling Arnhem, Secr.: A. v.d. Berg, Maaslaan 12 IV

13 februari

M. Paulissen over
LEVEN IN DE STROOMVERSNELLING

* * *

Afdeling Haarlem, secre. H.M. Visman, Edisonstraat 1, IJmuiden

8 februari

M. Paulissen over
"REVOLUTIE ZONDER BLOED"

8 maart

Henri A. Ett
"MULTATULI 150 JAAR GELEDEN GEBOREN"

* * *

Afdeling Utrecht, secr. Mevr. M. Aarts, Obbinklaan 57

8 februari 1970

J.G. Rausch
MULTATULI'S SPOT MET DE GODSDIENST"

22 februari 1970

H.A. Ett over
"DE INVLOED VAN DE STANDEN OP DE NEDERLANDSE GESCHIEDENIS"

AANVANG 10.15 UUR